

sobotecký pravidelný lehce avantgardní věstník

splav!

ročník X / číslo 5

středa 2. 7. 2008

Čtete – je to sexy!

Na včerejší přednášce věnované čtenářům a čtení zazněl mimo jiné tento citát: Tři věci, ve kterých nejčastěji kamuflujeme, jsou sex, peníze a čtení. V těchto oblastech mají lidé tendence dělat se lepšími. Vzpomněla jsem si, jak jsem někdy ve čtrnácti nosila pod paží střídavě knihy Friedricha Nietzscheho a Jima Morrisona – podle toho, kterého mladého intelektuála jsem se právě snažila zaujmout – a tvářila se důležitě. Na otázku „co to čteš?“ jsem lakonicky odpovídala, že přece klasiku... Moji spolužáci se mě na víc neptali – nechtěli se samozřejmě shodit, a tak většinou odpovíděli něco jako „nojo, jasný – Nietzsche je fakt borec“. Dnes pochopitelně беру do rukou tituly, kterým jsem v té době tolik rozuměla, s velkou úctou, až obavou. Je ovšem třeba dodat, že právě tahle taktika na spoustu lidí zabírala a zabírá dodnes, a to napříč generacemi.

Dle Jiřího Trávnička se sice už tolik nebojíme přiznat, že třeba nečteme vůbec, na druhou stranu se v naší republice na seznamu nejoblíbenějších autorů ocitl například Alois Jirásek. Všichni totiž vědí, že „Jirásek je fakt borec“, a předpokládají, že v rámci dobrého čtenářského profilu působí přece jen lépe než Pravda o smrti princezny Diany. Je také zajímavé, že četba bývá často uvedena v kolonce „zájmy“ v seznamkách nejružnějšího typu. Je tedy možné, že osamělí lidé více čtou. Z tohoto zjištění vyplývá, že i špatná kniha se může stát kompenzací dobrého sexu. (Na druhou stranu – někdy je lepší dobrá kniha než špatný sex.)

Je ovšem také možné, že osamělí lidé jen více předstírají, že čtou. Sex, peníze a čtení totiž spolu velmi úzce souvisejí: koupíme-li si tlustou knihu v drahé vazbě, dáváme tím najevo, že „na to máme“. I když do výtisku ani nenahlédneme, je důležité, že se dobře vyjímá v knihovně. Proto jsou také knihy (zejména pak několikasvazkové encyklopedie) oblíbeným dárkem ve chvíli, když už nevíme kudy kam (ruku na srdce – kdo by v době internetu hledal místo na Wikipedii třeba v pátém svazku encyklopedie Larousse?). Čím majetněji pak působíme, tím více podléháme sebeklamu, že nám

peníze můžou zajistit partnera či aspoň ten sex. O předstírání v sexu se kdykoliv dočtete více v jiném (rozuměj v kterémkoliv ženském) časopise. (V rámci zachování zdání dobrého vkusu doporučujeme zařadit se mezi „utajené“ čtenáře těchto periodik.)

Východiskem ze začarovaného kruhu předstírání (a částečnou útěchou) budiž nám naděje, že nečtenář bude prozrazen a čtenář sobě najde podobně vzdělaného partnera. (Ze zmíněného průzkumu totiž vyplývá, že vzdělaní lidé čtou více. To je prostě fakt.) A vzdělání je sexy.

Mnoho hezkých chvil strávených nad knihou přeje

Kateřina Veselovská

P. S. Ta se Šrámkem pod paží!

PROGRAM

9.00 sál spořitelny

Steampunk, čarodějnictví a jiné módní trendy v současné literatuře pro děti a mládež

Mgr. Markéta Straková

11.00 sál spořitelny

Beseda s překladatelem Pavlem Medkem a prezentace nakladatelství Albatros

13.30 zahrada Šrámkova domu

Seminář osvojování dětské řeči

PhDr. Filip Smolík, Ph.D.

13.30 u hřbitova

Vycházka s ornitologem Pavlem Kverkem po lesoparku Humprecht

16.00 Šrámkův dům

Ottfried Preussler – Krabat

Poslech rozhlasové hry. Režie: Aleš Vrzák

17.00 zahrada Šrámkova domu

Autorské čtení – Petra Hůlová

19.00 sál spořitelny

František Pavlíček – Dávno, dávno již tomu

Moravské divadlo Olomouc. Režie: Roman Groszmann

Vstupné 80 Kč

22.00 sál spořitelny

Ester Kočíčková a Lubomír Nohavica

Hudební koncert

Vstupné 80 Kč

22.00 Šrámkův dům

Pán much

Velká Británie, 1963. Režie: Peter Brook

Filmový klub

JÍDELNÍČEK

Snídaně: Tavený sýr, máslo, houska, čaj

Polévka: Dršťková polévka

Oběd: Záhorácký závitok, br. vařený, rajčatový salát

Večeře: Zapečené těstoviny s uz. masem, červená řepa

Našlo se...

Dovolíme si malou rekapitulaci. Hledal se Konrád – nenašel se. Hledala se prasklina – našla se jedna, sice málo rozprasklá, ale cestou k ní byla objevena jiná, úplně skvělá, takže nálezce Pavel Fuchs se může v redakci přihlásit alespoň o lízátko. Hledal se bazmek – našla se jedna francouzštinářská reakce, ale žádný český mašén. Hledal se kabel – nenašel se. Hledá se víc hledačů!

Tereza Botlíková

Neherci nalezení!

Pátrání trochu zahalené tajemstvím ohledně svého cíle bylo završeno a jeho smysl odkryt včera po poledni u neméně tajemné Parmigianiho skulptury. Výsledek celého projektu Císařova nového divadla ale asi zůstane až do poslední chvíle nepředvídatelným. Zatím víme, že bude tvořen koláží čerstvých novinových titulků a článků, že bude propojovat vážné i ironizující postřehy z českého a světového dění a že bude dávat do souvislostí inzeráty i ekonomické odhady, události světové politiky i vyložené drby z prostředí showbyznysu. Ač v průběhu semináře náměty kolážové skládanky čím dál více sklouzávaly k výkřikům na téma sex a erotika, zdá se, že prvotní idea spojení nespojitelného a vytvoření neobyčejného náhledu do denního tisku zůstane zachována, a určitě se máme v pátek ve tři na náměstí na co těšit.

Alena Skálová

Hledá se... ekvivalent

V diskuzi po prezentaci dětských časopisů padly celé tři dotazy, jeden z nich pak ukázal potřebu nalezení dalšího českého ekvivalentu. Vyšlo totiž najevo, že mezi účastníky, přesněji řečeno účastnicemi akce nepanuje shoda ohledně významu anglického termínu „poster“. Jeden z táborů zastává názor, že anglický poster je prostě český plakát, ať již je situován kdekoli, druhý je však toho mínění, že „poster“ jako machin či jiný bazmek prezentovaný na konferenci není možné takto doslovně přeložit. Tedy žádám vás, kteří se konferencí účastníte, zkuste vystihnout podstatu té věci. A vy, kteří se neúčastníte, neostýchejte se popustit uzdu své fantazii...

Jana Melková

Sobotka sochařská

Jičínsko oplývá velkým množstvím exteriérové plastiky – přeloženo do laické řeči, pískovcové sochy svatých a kříže najdeme prakticky všude. Místní kamenické školy patřily mezi tradiční a blízké lomy poskytovaly dostatek vhodného materiálu. V pozdější době se významným jevem stal pískovcový secesní náhrobek, který na téměř všech místních hřbitovech dosahuje nevídané kvality.

Nejhodnotnějším dílem v Sobotce je Mariánské sousoší na náměstí Míru od sochaře Jana Jelínka z Kosmonos z roku 1747. Kromě Immaculaty zahrnuje sochy sv. Václava, sv. Vojtěcha, sv. Prokopa, sv. Jana Nepomuckého a sokl zdobí kamenné reliéfy sv. Máří Magdaleny, sv. Rosalie a sv. Františka z Pauly. Jedná se o kvalitní práci umístěnou na exponovaném místě v centrálním městském prostoru, vzniklou jako poděkování za to, že při požáru nebylo zničeno celé město.

Krásnou práci umístěnou v hezkém kontextu představuje již zmiňovaná socha sv. Anny v Novoměstské ulici u č. p. 75, datovaná 1746. Byla zaplacená z přebytku sbírky na Mariánské sousoší. O něco níže v Novoměstské ulici najdeme netradičně pojatou sochu sv. Jana Nepomuckého, u níž lze také usuzovat na pozdněbarokní provedení jelínkovské provenience.

Další socha sv. Jana Nepomuckého se nachází v Boleslavské ulici u železničního přejezdu. Jedná se o kvalitní pozdně barokní práci z roku 1784, dnes poněkud zastíněnou drážní signalizací. Třetím soboteckým Janem Nepomuckým je socha naproti kostelu sv. Máří Magdaleny. Práce Antonína Wildta z r. 1856 dle návrhu A. Mánesa sem byla přenesena z mostu v Boleslavské ulici roku 1932, kdy byl poblíž přenesen i prostší litinový krucifix s kamenným soklem, datovaný 1855.

Po hodnotné soše sv. Isidora u bývalé benzínové pumpy ve Spyšovské ulici nám zbyl jen sokl. Poškozená socha zmizela neznámo kam. Směrem k Humprehtu pak najdeme barokní boží muka od J. Jelínka, datovaná cca 1740. Z dalších sochařských artefaktů zmiňme alespoň pomník soboteckým rodákům od Pavla Janáka a K. Pokorného z r. 1927 na soboteckém hřbitově.

Opusťme nyní město a vypravme se za dalšími hodnotnými plastikami směrem ke Kostí. U rozcestí před Nepřívěcí spatříme další sochu sv. Jana Nepomuckého, tentokrát z roku 1811, zřejmě jediné signované dílo chimérického autora Jana Chládky. Před nepřívěckým kostelem nás kromě „venkovského“ krucifixu z roku 1830 zaujme i pomník padlým v I. světové válce z roku 1921 od A. Zelinky z Vinohrad s lehce kubizujícím soklem. V nedalekých Libošovicích pak můžeme obdivovat sochu sv. Prokopa, obtížně datovatelnou zhruba do počátku 19. století, údajně od Františka Prokopa.

Na cestě ke Kostí u nyní se pomalu oživující Semtinské lípy spatříme krásnou barokní sochu sv. Jana Nepomuckého, připisovanou Jelínkově dílně, kvalitní práci přibližně z poloviny 18. století, která měnila své místo i v návaznosti na růst lípy. V obci Podkost, ještě než dojdeme ke Kostí, spatříme dílo z jiné doby, ikonograficky typické sousoší sv. Anny učitelské P. Marii zhruba z poloviny 19. století od sochaře Kracíka.

Na Kosti nás potěší dvě hodnotné plastiky v bezprostřední blízkosti hradu. Barokní socha sv. Jana Nepomuckého u vstupu k předhradí je datována 1728 a působí velmi fotogenicky. Na druhé straně hradu u parkoviště se pak tyčí sloup s bohatě zdobenou sochou sv. Václava z roku 1742, hledící vstříc hradu.

Nakonec bych se rád zmínil o jedné z nejhodnotnějších soch Sobotecka. Poblíž zaniklé obce Semtiny, mezi Semtinskou lípou a Podkostí, se na nenápadném místě u silnice na okraji pole nachází socha sv. Donáta z roku 1740. Socha přísahajícího světce, jejíž krásně provedený postoj ihned zaujme, stojí na soklu s nápisem „Anno 1740. | Wizwi-žen. | Swatý, | Donáte, | oroduj za | nás | Proti [zlému] | powetrzi[.]“. Je to další bod Sobotecka, který rozhodně stojí za vidění.

Sobotka a její okolí určitě potěší velmi kvalitními sochařskými pracemi, jejichž hlavní těžiště se nachází v první polovině 18. století a souvisí s nedalekou dílnou kosmonoských Jelínků. V dalším stručném putování si budeme všimnout významných staveb ve městě.

Hynek Zlatník

Výsledky čtenářologie

Obratně sestavenou powerpointovou prezentací a kvalitním řečnickým výkonem nás včera prof. Jiří Trávniček seznámil s výsledky loňského průzkumu Čtenáři a čtení v ČR.

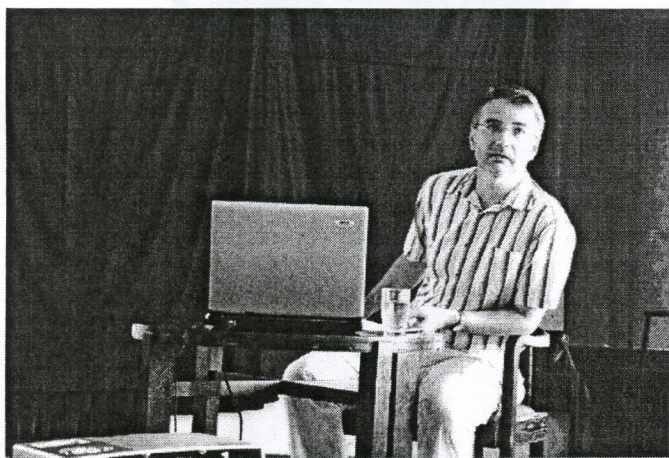
Dozvěděli jsme se mj., že 83 % z reprezentativního vzorku 1551 osob přečetlo v průběhu jednoho roku aspoň jednu knihu. Vyslechli jsme také úvahy o úskalí užití kvantitativních a kvalitativních metod.

Výzkum přinesl mnohá cenná zjištění, jež jistě z velké části potvrdila obecná očekávání: v menších městech čtou lidé více než ve větších, protože zde lépe funguje spolkový život; ženy hledají při četbě spíše zábavu a zážitek, muži naopak poučení (i když statistický rozdíl není závratný); nečtenáři jsou obecně pasivní lidé.

Průzkum nakonec dopadl velmi příznivě: jsme lepší čtenáři než národy okolo nás, ve velikosti domácích knihoven nám sotvakdo může konkurovat. (Potvrdí, nebo vyvrátí chystané opakování průzkumu tyto lákavé národní stereotypy?)

Jak ukázala i diskuse, v přednášce jsme většinou slyšeli ne definitivní závěry, ale hypotézy k ověřování (srov. námitky v následujících třech odstavcích).

Nelze říct, že by průzkum s obecnou platností metodicky vymezil, kdo je čtenář. Svědčí o tom značně rozdílné statistické výsledky u tří kritérií, podle nichž to lze zjišťovat: čtenář je buď ten, kdo přečetl za rok aspoň jednu knihu, nebo ten, kdo čte denně nějakou vymezenou dobu, nebo ten, kdo čte aspoň jednou měsíčně.

Nakolik je pro podobné výzkumy užitečný aritmetický průměr, velmi ovlivnitelný extrémními hodnotami? (Kolik knih přečetl za rok – nebo spíš kolik tvrdil, že přečetl – nejpilnější čtenář?) Vzniknou průměrováním odhadnutých hodnot spolehlivé údaje?

Slyšeli jsme také, že za minulého režimu bylo proklamovaným výchovným cílem vedení čtenáře od oddechové četby k „vysoké“ literatuře. Dnes se úloha „úpadkové“ literatury, jež může čtenáře zaujmout, naopak doceňuje. To vše je samozřejmě pravda, ale spojení se socialistickou výchovou je zjednodušující: získávání čtenářů pro „vysokou“ literaturu – v praxi tedy bojovné tažení proti románům pro služby nebo dobrodružným příběhům – je v evropské (a naší) kultuře přítomno minimálně od osvícenství. Rozšíření odde-

chové četby za druhé světové války bylo popudem k dalšímu (a poslednímu?) kolu tohoto tažení.

Vraťme se ještě k přednášce: Trávníčkova prezentace kladla na posluchače vysoké nároky. Nechyběly úzce odborné výrazy a anglicismy (gender gap apod.); všiml jsem si také, že se publikum zčásti neumělo vyrovnat s nadsázkami („internet je médium mladých, vzdělaných, bohatých mužů z velkých měst“).

A nakonec bych se rád k něčemu přiznal: pokud vám tato recenze bude připadat z různých důvodů špatná, vězte, že špatný je i její autor. Až do včerejšího dne totiž neměl povědomí o knize Vejce a já, podle průzkumu nejoblíbenějším titulu českých čtenářů...

František Martínek

Riskovat svobodnější myšlenku

Rozhovor s prof. Jiřím Trávníčkem

Přednášel jste o tom, co Češi čtou. Co čtete vy sám?

Myslím, že čtu hodně, nadto jsem v patřičné míře deformován i svou profesí, která také se čtením souvisí. Takže: hodně beletrie, věcné i odborné literatury.

Po včerejší přednášce se mohu bez uzardění zeptat na vaši nejoblíbenější knihu.

Člověk si takhle uvědomuje nástrahy otázky, jakou dostávali respondenti... Pro sebe bych si ji dovolil upravit na iniciační knihy. V raném věku to byli Broučci, pak Vladimír Páral z šedesátých let, Skácelova poezie, ve středním věku nejvíc dílo Isaaka B. Singera a Vasilu Bykava. Z odborné četby bych začal ve studentských dobách Mukařovského Kapitoly z české poetiky a Lotmanovou Strukturou uměleckého textu, dále pak Lukácsovými a Wattovými knížkami o románu. V poslední době to je sociologie všeho druhu a „čtenářologie“.

Jste pro seznamy povinné četby na základních a středních školách? Pokud ano, co byste do nich zařadil?

Nechci mistrovat základní školu, ba ani ne moc tu střední. Mám však za to, že doporučená četba by měla mít osobní ručení učitele. Z vlastní zkušenosti vím, že mě nejvíce zasáhly věci, které můj středoškolský učitel dával „ze svého“, zkrátka stál si za nimi jako čtenář, a ne pouze jako „administrátor“ své profese.

Významní čeští básníci píší výbornou poezii pro děti. Je to české specifikum, nebo je to běžné i jinde ve světě?

V této míře je to zřejmě české specifikum, které samozřejmě zrcadlí dějiny dvacátého století. Ve chvílích, kdy autoři nemohli publikovat poezii pro dospělé, především za protektorátu a v padesátých letech, najdeme mezi autory dětské literatury největší jména poezie „dospělé“: Halase, Holana, Hrubína, Skácela ad.

Zabýval jste mimo jiné dílem moravských básníků, Mikuláška a jmenovaného Skácela. Znal jste je osobně?

Skácela jsem znal z pravidelných setkání, vídávali jsme se zhruba jednou za čtvrt roku; s Mikuláškem jsem nikdy mezi čtyřma očima nerozmlouval. Skácel na mě zapůsobil i tak, že mi doporučil jednu z mých největších čtenářských lásek, běloruského autora Vasila Bykava.

Skácel se svými verši celkem úspěšně pronikl za hranice. Čím je to podle vás způsobeno?

Česká poezie je v zahraničí recipována na základě osobních vazeb a kontaktů. Skácelovi se to povedlo díky osobnímu přátelství a umělecké kongenialitě Reinera Kunzeho – ten z něj udělal autora známého v německém prostředí. Skácel zarezonoval i v prostředí italském a francouzském, ne už v anglofonním.

Studoval jste v Brně. Jací byli učitelé a spolužáci?

Studoval jsem v první polovině osmdesátých let, tedy ještě v předperestrojkovém období. Studium fungovalo vcelku dobře díky výbornému prostředí mezi spolužáky – vydávali jsme almanachy, pořádali čtení, založili fakultní časopis. Narazil jsem také na pár nezapomenutelných učitelů, jako jsou Mirek Čejka, Milan Suchomel, Dušan Šlosar. To byli učitelé osudem. Učitelé volbou, tedy těmi, které jsem si vyhledal, se mi posléze stali Zdeněk Kožmín a Miroslav Červenka.

Jaká byla negativa studia za totality?

Bylo jich dost. Vadila mi zátěž disciplín jako dějiny marxismu-leninismu nebo dějiny mezinárodního dělnického hnutí, nesmírně velká hodinová dotace na pedagogiku a didaktiku, i když proti těmto disciplínám nejsem, a občasná přeopatrnost některých učitelů, u kterých bylo vidět, že si myslí na další posty, a odmítají proto v poslušárně riskovat svobodnější myšlenku.

Jaká byla specifika brněnské bohemistiky?

Brněnská literární bohemistika si zakládala na tom, že není jako pražská, kde šéfoval Vítězslav Ržounek. Neustále se nám říkalo, třebaže ne oficiálně, že studujeme na nejkvalitnějším dostupném bohemistickém pracovišti. A ať si toho hledíme patřičně vážit.

S jakými plány jste začal studovat – co jste chtěl dělat po absolutoriu?

Studoval jsem češtinu a historii. Na fakultu jsem vstupoval bez toho, že by mi byl jeden obor bližší. Ještě na střední škole jsem si myslel, že budu studovat muzikologii – ta mě bavila nejvíce. To, že se ze mě stal bohemista, považuji za dobré řízení okolností. Co si vlastně více mohu přát? Žívím se svou zálibou.

Učil jste v Brně i v Praze. Liší se tamější studenti?

Zažil jsem Brno v éře obrovské masifikace. V té chvíli ztrácelo atributy univerzitního pracoviště. Začaly se prosazovat tvrdé manažerské praktiky, jejichž cílem je co největší počet studentů, aby byly normativy, čti peníze. Přestup do Prahy pro mě znamenal možnost pracovat v podmínkách, které považuji za vysokoškolské.

Za rozhovor děkuje

František Martínek

Modrý stůl

.niřetv tesed ěnžilbiřp lavrt kseltop ýnčerě-
váz a ídil mso tecavd es olintsací ,ávoknár-
foK anaH altečeřp ukzáku ,kířavoK rteP li-
vatsdeřp ívtsletadalkan ,ěnvohink v itcáne-
dej do arečv olhěborp ešv ež ,íděv ydet tñcen
a umjáz hcijej k ijulutarg lůts ýrdoM ívtsletadalkan icatne-
zerp o icamrofni ívitkejbo o můcmejáZ .lísú évolunen étsij
tuonivyv řánetč ísum ínetčeřp ohej k ež ,mot v ávíčops uk-
tápzip ohénasp uknálč adohýv ínalH

Nuže, požadovanému objektivnu snad bylo učiněno za-
dost, jedeme dál. Na projevu Petra Kovaříka mě zaujala
kombinace dvou vlastností, které se málokdy propojují.
V první řadě skromnost – celé své nakladatelství přijel pre-
zentovat dvěma knihami, žádné albatrosové obložené
stoly, jaké jsme vídali v jiných letech. V druhé řadě pak profe-
sionální hrdost, symbolizovaná třeba tím, že se nakladatel
odmítá účastnit soutěží o dotace.

Drobná výtká směřuje k autorům anotace v programu
– historickou a vlastivědnou literaturu budeme v poměrně
přehledném portfoliu Modrého stolu hledat marně. Ani s tím
prvenstvím u neznámých textů Jaroslava Haška to není
podle Petra Kovaříka tak jednoduché, musela by se ignoro-
vat časopisecká vydání. Organizaci se nevyhnuly ani další
zmatky. Podle původních plánů měl být Modrý stůl jako
malé nakladatelství konfrontován s velkým, celá prezen-
tace se měla nést v duchu srovnání. Nevím, kdy přesně se
Petr Kovařík dozvěděl o změně plánů, ale přišlo mi, že dost
možná až na místě.

Dojem, že se při vlastní prezentaci docela improvizuje,
podtrhovala i Hana Kofránková. Její vstup s přečtením se-
znamu kapitol knížky „Literární otazníky“ se mi pak zdál i
poněkud necitlivý.

Petr Kovařík nakonec prošel všemi prezentačními kom-
plikacemi se ctí, přesto by festivalu slušelo, kdyby svým
účinkujícím házel pod nohy trochu méně klacků.

Ondřej Šmejkal

Umí číst?

Seminár „výchovy ke čtenářství“ představil
systém dielne rozvoja čitateľských schop-
ností. Miloš Šlapal tento systém rozvíjal po-
sledných 8 rokov jeho učiteľského pôsobenia
a momentálne ho používa pre žiakov 6.–9.
ročníka s dotáciou 4 vyučovacích hodín týždenne. Praktickú
ukážku skrátenej hodiny čitateľskej dielne doplnil o niektoré
metodické, organizačné a technické usmernenia.

Ako dielňa prebieha? Na začiatku si každý účastník vy-
berie knihu, z ktorej si bude 15–20 minút potichu čítať. Za-
daním čítania je vybrať si postavu, ktorej prežívanie potom
žiak prerozpráva v 1. osobe ako svoje vlastné. Táto časť
práce prebieha v dvojiciach a je časovo limitovaná dvomi
minútami. V poslednej fáze dielne sú jednotlivci vyzvaní, aby
porozprávali o zážitkoch osoby, s ktorou pracovali vo dvojici.
Záverom majú žiaci za úlohu ohodnotiť zaujímavosť knihy,

ktorú si vybrali, a povedať, koľko stránok sa im podarilo prečítať.

Z tohto jednoduchého priebehu vyvstalo hneď na dielni niekoľko zaujímavostí. Učitelia, ktorí sa na seminári zúčastnili, mali problém prerozprávať dej v prvej osobe a už vôbec sa to nedarilo ďalším interpretom, ktorí mali porozprávať o prežívaní niekoho ďalšieho. Dištanciu, ktorú zvyčajne zaujímame medzi literárnou postavou a vlastným „ja“, sa nedarilo odstrániť. Slabá schopnosť sprostredkovaného rozprávania však vyplývala aj z problémov s načúvaním iného. Účastníci, príliš zameraní na to, čo budú sami hovoriť, nevenovali dostatočnú pozornosť svojmu partnerovi. Ukázalo sa, že väčšina učiteľov a učiteliek ako náhradu empatie používa záznam o okolnostiach a historickom kontexte situácie, ale má problémy vypovedať o udalosti ako o niečom prežitom, zakúsenom či precítenom.

Okrem týchto pozoruhodností ma na seminári najviac zaujal metodický moment tzv. metakognície. Ide o to dať študentom možnosť porozumieť procesom a stratégiám, ktoré na nich učiteľ uplatňuje, a dať im možnosť sledovať svoj vlastný proces poznávania. Je to neľahká úloha, keďže sa kladie na žiaka nárok nielen na vnímanie a spracúvanie informácií, ale aj na reflexiu na vlastné vnímanie a procesy, ktoré poznávanie posúvajú ďalej. Učiteľ vysvetľuje žiakom zmysel postupov, ktoré na nich uplatňuje, a takto ich zapája v totálnom zmysle do procesu učenia. Je mi len ľúto, že už nebol priestor pýtať sa viac na to, ako na takéto nároky reagujú deti.

Miloš Šlapal nám dal možnosť nahliadnuť do uceleného systému podkutého niekoľkoročnými skúsenosťami. Dielňu doplnil množstvom ukážok formulárov, osnov a študentských záznamov, ktoré s jeho dielňou súvisia. Som si istá, že napriek parciálnym námietkam zo strany učiteľov bol seminár pre všetkých účastníkov veľmi podnetný a že ponúka možnosti aplikácie nielen na základných školách.

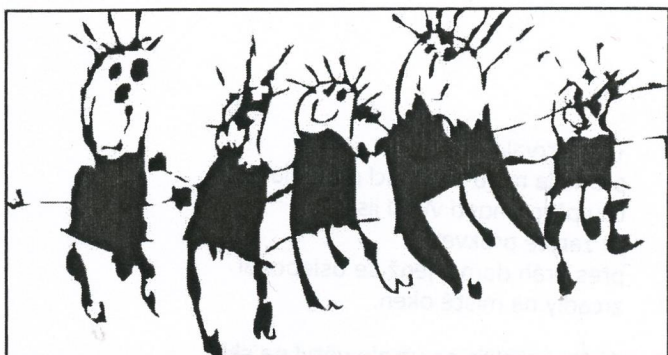
Milena Fridmanová

Limonádový jezdec

Novela Bezhlavý jezdec irského autora a poté amerického přistěhovalce Thomase Mayna Reida byla napsána v letech 1865–1866. Příběh vychází z texaské pověsti o přízraku, který se toulá pláněmi a nahání hrůzu zvířatům i lidem. Dramatizace Jarmily Svobodové zachovává dramatickou linku vedoucí od příjezdu irských přistěhovalců a sporu mezi boháčem Cashem Calhounem a mustangerem Mauricem, jehož příčinou je krásná Louisa, až po usvědčení vrahů Calhounova bratrance a odhalení záhady tajemného Bezhlavého jezdce.

Pověst sama o sobě má velký dramatický potenciál a je škoda, že v režii Ivana Holečka nebyl zcela využit. Tajemná atmosféra byla totiž místy narušena (nikoliv odlehčena) ne zcela vhodně zvolenou a občas až nepatřičně pozitivní hudbou Vladimíra Zahradníčka. Posluchači se tak zničehonic ocitli v úplně jiných příbězích – někdy ve večerníčku o kojo-tovi, jindy spíše v československém normalizačním seriálu.

sobotecký pravidelný lehce avantgardní věstník

literární příloha

splaví

ročník X / číslo 4

středa 2. 7. 2008

Aleš Mišař

NARCISOVA CESTA ZA ZRCADLO

Symfonie Zuzi

I.

Čas,
který se mi zjevil v zrcadle,
mě vedl před propast
a velel: spust'
po slovech okov srdce do studně,
jakkoli těžká zpověď visí z úst!

Viděl jsem východ Tvého čela
nad obzor mých ramen,
Tys vyšla, abys mě podržela
tou silou, kterou luna volá na příliv:
– Pojď blíž!
a já řekl: – Pojď dál!

Už tenkrát, když se tlouklo na Golgatě,
ten kříž patřil mně a byl to Tvůj tep,
kterým jsi k němu přibýjela zápěstí
rozpráhnutá, jako bys odlétala k bolesti,
prostřená k hostině svištících zmijí bičů,
jen abych já se krve nasytil!

Kolik důkazů bys měla ještě snést?
O kapku víc by Tě zabilo.
Když z propasti jsi volala, já oněměl,
když krvácela jsi, já zkameněl,
když vrány chmur vyklovávaly
světlo Tvého úsměvu,
já se přidával do jejich černých hejn
A Ty jsi toho krkavce,
který se vracel vybírat Tvou hrud',
ještě tiskla těsněji a sváděla
své žíly k jeho zobáku!
Kolik obětí bys měla ještě snést?
O kapku víc by mě zabilo.

Tvá vytrvalá zář
protkala mlhu táhnoucí mou hlavou,
tou přítomností vyšší jistoty
jsi zarytě prokvetla
přes práh domu, jenž se oslepoval
zrcadly na místě oken.

Akáty prasklin se už ale větví na skle
a led se proboří,
až na něj poskládám svou oběť-odpověď
těžší o slzy, jež tvoří přítok
do podzemní řeky mého hlasu: „Odpust’!“

Ale nyní ať propadnu...

... Svým hrdlem zpěvu, který dýchat uslyšíš
jak na dostihu slova bičovaná veršem,
na hřbetu jazyka Tě z každé dáli vyzvu blíž
a krásnou odhalím Tě všude, vždy a ve všem:

Jsi klapot podpatků, jež na všech stezkách
tesají práh domova,
jsi střechou nad radostí, která dešti odmlouvá,
jsi pěnou, která usmíruje moře s pevninou,
jsi vánkem ve chvíli, kdy vichry pominou,
jsi jiskrou v zazvonění kotvy o zem,
jsi velikostí v trpělivém růstu hor,
jsi po zimě vždy jara plný hrozen
jsi den, který bdí se mnou za obzor
i sen, který spí se mnou v kuropění,
jsi mezi výškou sirných gejzírů
a hloubkou rajských jam
náruč mé hlavě na míru
a jsi a jsi a jsi jas nad jasy
a dost!
Ať už se k Tobě dobývám
přes padací mosty mlčení.

Marcela Pátková

Jen

Schovej se, chlapče, do vlčí nory.
Schody se zbortily,
není kam stoupat.
Dosud vlny houpají tvou samotu.
Spočítal jsi bláznů uhnílé prsty
a prsy žen, jež kolem prošly.
Není na co čekat.
Půjčils mi provaz, ostří, kámen, tyč,
jen jméno je tvé...

Václav Ryčl.

Michaela Kováčková

BÁSNÍK

Měla bych zavřít rozečtenou knihu
a nedopsaný řádky
oplatkat
fakt už naposledy
jak říkám si
dnes fakt už naposledy...

A umlčet pero básníka
jenž chce nás vidět jako jeden motiv ...
symbol nevyslovených otázek
a střetávání protikladů...

A popravit múzy
který našeptávají osudu: „Nesveď je
ze společný cesty...”

Ještě dnes a zítra
teď ve dne a teď v noci...

NESTÍHÁM...

Unavenej pokoj
v ospalým svetru
objal tě
tesknou prázdnotou...

Uzívaný oči
nad vyčerpaným kafem
drží mě
prázdnou tesknotou...

Musíš
Nezapomeň
Vyříd
Zítra
Ne
Teď!

VOBYČEJNÁ

Seš ženatej?
Ne, ježiš ne, to je jen vobyčejnej prsten...
Rveš ho z ruky...
V naději že... Něco...

Chudák vona, co na tebe čeká
doma
vověšená dětma
a všude zmáhající slova
„Já ti říkala, neber si ho. Ty née...”

A pak
vobyčejně až k ránu
přijdu domů

a lehnu si
po tom flámu
k tvému bezpečnému dechu
a jsem nevobyčejně šťastná...

Michala Homolková

... nyní i v hodině smrti naší...

„Ať už mi žádná vzpomínka nepůsobí bolest,
neboť všechno v mém životě je dotýkané
člověkem, který už se mnou není...”

/Eda Kriseová – Ryby Raky/

Místnost, kde spolu včera spali
Zaplní prázdno – po okraj
A ticho křičí
Děšť se valí
Ulicí – oknem
Skončil ráj

Ještě včera se milovali
Ještě ho cítí na svém těle
Zítra se vzbudí do neděle
V níž nebude mít pro co žít...

Navždycky sama – k nepřežití
V náručí starou košili
Z níž ještě jeho vůni cítí
A strach že zešílí

Věci tisíckrát dotýkané
Každá kniha, jež křičí „Jane!”
A jeho úsměv jako štít

Pak za rakví jde
Krásná vdova
Nad hrobem stane beze slova
Bezhlasý žal

Hrst chladné země sevře v dlani
A v uších jí zní jeho přání
„Mé věci spal!”

Ondřej Šmejkal

Anekdota pro Míšu Otterovou

Grenoblan je na agroturistické dovolené na Hané, kde se spolu s místním sedlákem věnuje štípání dříví. Najednou mu sekera ujede a Grenoblan si usekne palec.

„C'est chiant!” vykřikne.

„No to viš, že ti to sešijó,” odpoví Hanák.

I zde však můžeme najít světlejší chvílky (zejména tam, kde byla použita foukací harmonika nebo honky-tonk piano evokující náladu starých westernů). Jinak se ale povedlo vytvořit zvukově uvěřitelnou prérii, s písečnými bouřemi a řetáním divokých mustangů. Celé vyznění pak podpořil zkušený Ladislav Mrkvička svým ztvárněním životem protřelého lovce/vypravěče, jehož vyprávění celý příběh rámuje.

Výsledné dílo se ocitá kdesi na pomezí mezi westernem a jeho parodií (Louisa Ilony Svobodové je zde spíše naivní Winnifred z Limonádového Joea). Je otázkou, zda toto vyznění bylo autorovým záměrem.

Kateřina Veselovská

„Ach, to je krásný!“

ozvalo se zahradou Šrámkova domu poté, co Daniela Fischerová dočetla jeden ze svých pohádkových příběhů, které zazněly v rámci autorského čtení včera v podvečer. Fischerová – dramatička, prozaička, autorka knížek pro děti a profesorka na Literární akademii Josefa Škvoreckého – si do svého pořadu pozvala rozhlasovou režisérku a recitátorku Hanu Kofránkovou, aby na čtení povídek a básní z knížek Duhová jiskra a Jiskra ve sněhu nebyla sama.

Posluchači si očividně vychutnávali hravé „barevné básničky“, mravoličné anekdoty, manželské morality a jiné příběhy, přestože si mnozí museli ve slunečním žáru připadat jako protagonisté jedné z nich – „Lední medvědi na Sahaře“. Básničky pro děti dokázaly zaujmout i dospělé. Ti se nechali účinkujícími lehce vtáhnout do role dětských posluchačů a vykřikovali názvy básní, které by rádi slyšeli. Povídky hemžící se skřítky, ďábly, anděly, kouzelníky, sudičkami a kouzelnými luštěninami se zase na první pohled tvářily jako dětská literatura, ale jak nasvědčují už některé názvy, jejich témata jsou převážně ze světa dospělých. „Moralita proti spiso-
vatelům“, „O původu člověka“, „Tetovač“, „O dobru a zlu“ jsou příběhy založené většinou na biblických či buddhistických motivech, rčeních nebo známých pohádkách, které se hravou formou, často překvapivou pointou a vypravěčským uměním proměňují v kouzelné povídky o stvoření světa, lidské zkaženosti, smrti, manželských strastech, o tom, že v li-
dech, andělech, sudičkách i na celém světě se odpradávná

odehrává souboj dobra a zla. Povídkám ale naštěstí občas chybí roztomilá naivita dětských básniček, a tak se ne vždy setkáme s pohádkově šťastným koncem. To však neznamená, že by tyto knížky nebyly vhodnou literaturou pro děti. Jen ať si zvykají! Ať už knížky Daniely Fischerové patří do polic dětského oddělení knihoven, nebo ne, její autorské čtení je po pondělním Listování dalším pořadem, po jehož zhlédnutí můžu otazník za letošním festivalovým názvem pomyšlně přepsat na tečku.

Kateřina Pínová

Zahrádkáři v Sobotce

Málokdy se stane, aby si člověk zašel do divadla zároveň na terapeutický zážitek. Něco podobného se mi přihodilo v úterý večer v Solnici.

Odmysleme si to, že téma regresní analýzy, vynořivší se nečekaně až v poslední třetině hry, bylo pojato se značnou nadsázkou: postava terapeuta je nejen komická, ale navíc se sama stane součástí procesu, který má řídit, což je zápletka, kterou musí vymyslet opravdový gurmán úletnictví. Ostatně zápletky i nadsázka tohoto typu nás u souboru Vosto5 překvapit nejspíš nemůže a měli bychom si ji v této kvalitě plně vychutnávat. Překvapí spíše mnohovrstevnatost, do které se hra postupně rozvine a v níž se děj odehrává. Terapeut s příznačným příjmením Candra začne nabývat až nebezpečně věrné podoby skutečného terapeuta a zároveň lehce balancuje – především verbálně – na hranici současného pseudošarlatánství pro méně vnímavé, prezentovaného ve specifických magazínech, případně na komerčních televizních stanicích v době hluboko po půlnoci. Jakkoliv je toto ve hře transponováno do nadsázky, je to vlastně transpozice skutečna, a pokud má hra, podobně jako samotná analýza, pracovat s protikladnými emocemi, vybudí je v množství nepochybně více než malém.

Mohl bych se samozřejmě zmiňovat o potlesku a ovacích rozléhajících se přímo během hry přeplněnou sobotickou solnicí, ale ani to by nemělo překvapit, protože některé skeče v rámci necelých 20 „kapitol“ hry byly zahrány vskutku fenomenálně.

Kdybych měl shrnout své subjektivní pocity z první návštěvy zatím nejsložitější hry, kterou jsem od souboru viděl, musím popravdě říci, že pár hodin po hře je na to ještě příliš brzo. Tak jen velmi zaujatě a stručně: Bavil jsem se královsky, ale ve druhém plánu mě často silně mrazilo.

Hynek Zlatník

Filtruj to obsahem!

Pražské divadlo Vosto5 přivezlo na Sobotku kus, který se svou poetikou liší od ostatní produkce tohoto souboru. Jindy převážně improvizující „Vostopětka“ zvolila výjimečně fixovanou (byť jistě ne zcela závaznou) formu. V sedmnácti obrazech se před námi odvíjí dva odlišné, ale v pointě se prolínající příběhy. První část, zasazená do prostředí moravské vesnice druhé poloviny devatenáctého století, vychází nejen z parodie klasických děl tohoto období (Gazdina roba, Její pastorkyňa), jejich jazyka, charakteristických prvků děje a prototypů postav. Ocenila jsem zejména ústřední pár „tragédie“ – místo dokonalých krásných mladých milenců obtlouští Jura a Rozárka s roztomilým odhaleným špíčkem.

Ve druhé části nacházíme obdobný milostný trojúhelník (dva muži-bratři a jedna žena) o století později, na venkově ale zůstáváme, jen si můžeme vychutnat posun v narážkách – například na film Divoké včely, odehrávající se ve stejném prostředí. Rozdíl mezi oběma polohami inscenace je zdůrazněn také použitou hudbou (dramatické variace na skupiny typu Čechomor či Hradišťan x vesnická zábava „lehce punk“). Oba příběhy se kouzelně spojí v momentě, kdy je elektrická kytara zaražena do jiráskovské lípy a rodinné prokletí je zlomeno. Mystik Candra uspěl, crazy dílo je dokonáno, „přefiltrováno obsahem“. A já spokojeně odcházím potěšena tím, že Vosto5 se daří nejen na poli improvizace, přesněji na zájezdech se Stand'artním kabaretem, ale i v divadle „kameném“. Tož tak!

Kateřina Veselovská

Zahrádkáři – reakce z publika

Taky se vám občas zdá, že po vás přeběhlo stádo slonů? Asi tak se právě cítím. Herci divadla Vosto5 dokázali hodinu a půl urážet a ponižovat tři z nejcennějších hodnot, jež naplňují můj život.

Úvodní scéna s tlumeným hřejivým světlem v pozadí, zlatými klásky v popředí a třemi vesničany v halenách ve mně vyvolala příjemné vzpomínky – no, vzpomínky nejspíš jen na mé vlastní představy, zato ale časté. Jen „Nothing Else Matters“ mi do idylky nezapadalo. To se ale dalo prozatím prominout. Oslovilo mě rozkapitolování příběhu a při prvních slovech v hanáčtině jsem jihla. Prvními slovy myslím první dvě tři. Co z těch lidí lezlo posléze, mi rvalo uši. I něco hluboko uvnitř.

Pocházím z jednoho pěkného městečka v srdci Moravy a, jak jsem přesvědčena, mnohé sousedky podílející se na mé výchově jinou než naši nářeční češtinu neznají. A že je to pěkná řeč! S tou se včerejší slátanina, stvořená jako výsměch pro uši Čecháčků, nedá srovnávat.

Dádu Patrasovu jsem někdy před dvanácti třinácti lety vyměnila za Nedvědy. Měla jsem tehdy angínu, ležela sama v pokoji a pořád dokola (abych se doslovně naučila všechny písničky) poslouchala maminčinu novou kazetu 20 let písniček Honzy Nedvěda. A nějak už jsem u bratrů Nedvědů zů-

stala, za což bývám často vystavena posměchu. Stejně jako včera trefně zvolená, výstižně současný stav odrážející písnička Na kameni kámen z úst jednoho účinkujícího, kašpara včerejšího představení.

Byl-li můj hudební vkus ryze subjektivní, elektrická kytara naroubovaná v lípě jako symbol usmíření a jisté naděje do budoucna by měla vyděsit všechny! Byl to vrchol bezcharakterního vystoupení postaveného na alkoholu, hluku, rvačkách...

Tak takto v mých očích vypadal první záporný střípek z programu tohoto festivalu. A na to je třeba upozornit. Nebo ne?

Marta Kiršbaumová

Nedostatečný pocit celku

Pod temnějším nebem a známým javorem předvedli včera studenti DAMU svou scénickou koláž „Vladimír Holan: Svěst svatého Vladimíra“, inspirující se Holanovými verši a momenty jeho života ke stvoření vlastního konstruktu, autorské inscenace, a nikoli vážné interpretace Holanova díla.

Večer nepostrádal silné, uchvátivé chvíle, bez mučení a bez okolků však přiznávám svou naprostou nedostatečnost k tomu, uchopit jej v celku jeho smyslu a v této celistvosti jej hodnotit. Jednotlivé velmi různé Holanovy verše, jež jsem ve většině dříve neznal a jež jsou inscenaci zásadní osou, nabízejí hluboké a pozakryté významy samy o sobě a ještě jiné v juxtapozici s dalšími; ani malou část těchto významů nejsem schopen postřehnout, přicházejí-li verše často v neúprosném rytmu automatické následnosti, aniž poskytují jakýkoli čas k hlubšímu porozumění. A uniká-li mi, bohužel, z celku tak plýtvavě to nejpodstatnější, sotva k němu mohu smysluplně vztáhnout všechny ostatní součásti představení. Omlouvám se tedy, že pomínu mlčením i výkony herců, třebaš k nim nemám žádné vážné výhrady. Jakou uměleckou účelnost měla silně, lascivně tematizovaná erotika? Neumím posoudit. Představení, snad namnoze i výtečné, zůstalo spíše mimo horizont mého rozumění.

Radek Ocelák

Proč nemám rád Arnolda Lobela

Žabák Kvak se chce jít koupat. Kamarád Žbluňk by šel také, ale pochybuje, protože má, dle svých slov, směšné plavky. Kvak Žbluňka umluví pomocí hory slibů: že prý se nebude koukat, že prý počká, až Žbluňk vleze do vody, a teprve pak se otočí a tak podobně. Žbluňk na dohodu přistoupí, ovšem Kvak ji hned poruší: svolá všechna zvířátka z lesa, ať se přijdou podívat k rybníčku, jaké má Žbluňk směšné plavky. Žbluňk odmítá vylézt z vody, ovšem den se chýlí, slunce zapadne a Žbluňkovi je zima, a tak nakonec vyleze z vody ven. Všechna zvířátka se smějí, protože Žbluňk má skutečně směšné plavky.

Jiný příběh z jiné knihy: Pan Sova se snaží usnout. Leží dole ve světnici a říká si: Co když nahoře na půdě řádí zloději? Přenese tedy peřinu na půdu a pokusí se usnout tam, nicméně po chvíli v něm začnou hlodat pochybnosti, a tak se raději přesune zase zpět do světnice. Ale ani to nepomůže, a tak jde zase raději nahoru, protože na půdě je to bezpečnější, ale ani tam si není jistý, a tak běží zase dolů. Toto opakuje dlouho do noci, je čím dál unavenější, až se z celého toho běhání a celé nejistoty zhroutí uprostřed schodů a začne usedavě plakat.

Proč nemám rád Arnolda Lobela? Protože se v těchto dvou příbězích demonstrují hluboké strachy a nejistoty dítěte i pozdějšího dospělého: v příběhu o směšných plavkách v hierarchizované dětské společnosti ten, který něco nemá nebo to má směšné, nakonec prohrává, ačkoliv snad mohl chvíli žít v iluzi, že na podobných věcech, jako je střih jeho plavek, nezáleží či snad že jej kamarád v této věci podrží. Nepodrží jej nikdo. V druhém příběhu pak vidíme takového Žbluňka po mnoha letech: nejistota nezmizela, jen se nyní nejedná o plavky, ale o zabezpečení sebe (své rodiny, majetku, budoucnosti života, možno zobecňovat). Lobel nedává řešení, nedává ani útěchu, nedává ani ono opium. Je krutý. Bez milosti.

Ondřej Černoš

Jak se měnila tvář Šrámkovy Sobotky

Přestože je Šrámkova Sobotka především festivalem jazyka a literatury, hrála výtvarná kultura tradičně svou roli při formování její podoby. Mám teď na mysli plakáty, které od počátku oznamovaly konání festivalu a jejichž vzhled odrážel nejen témata jednotlivých ročníků, ale často i ducha doby, ve které vznikaly. V tomto krátkém přehledu tak čtenář (respektive divák) nalezne ledacos od strohé typografie 50. let, připomínající údernické agitační plakáty, přes opatrné experimenty 60. let, dekorativní motivy 70. a počátku 80. let, které pamětníkům připomenou kýčovitost pozdněsocialistických nedělních chviliek poezie, období 90. let, jemuž dominoval plakát s kresbou děvčátka od Zdeňka Mlčocha, až po aktualizaci vizuální podoby plakátů z počátku nového tisíciletí, kombinující fotografii, grafiku a text do tematicky sladěného celku.

Zatímco na plakátě první Šrámkovy Sobotky z roku 1957 nebylo ještě nic kromě jednoduchého modrého textu, v následujícím roce plakát poprvé „vykvetl“ a květiny, zvláště růže, se od té doby soboteckého festivalu držely, snad v odkazu na Šrámkův verš „v modré dálce rudý květ“. Tento „kvetoucí“ lyrický odkaz také zdařile bránil přílišné ideologické podlézavosti plakátů, a to jak v roce 1958, kdy programu vévodila přednáška F. Buriánka „Podíl Fráni Šrámka v dělnickém hnutí“, tak i například v roce 1981, v rámci ročníku zasvěceného Revoluci a poezii u příležitosti šedesátého výročí založení KSČ.

Umělcem, který se zásadním způsobem zapsal do geneze podoby festivalového plakátu, byl Zdeněk Mlčoch, je-

hož děvčátko se siluetou Humprechtu představovalo pro mnohé návštěvníky ŠS neoficiální logo festivalu. Mlčoch, Svolinského žák a vynikající kreslíř, byl dlouholetým účastníkem festivalu a pravidelným frekventantem večerních sedánek u „stolu zdělců“ na Šolcově statku. V jeho celoživotním díle se odrážel citlivý vztah ke krajině Českého ráje, jako například na plakátu pro ŠS z roku 1977, kde svou příznačně jemnou kresbou zachytil mladíka zadumaně hledícího k Humprechtu. V 80. letech mladíka vystřídaly variace dívky prolínající se s krajinou. Od umělcovy smrti v roce 1995 až do roku 2001 pak tento motiv figuroval na všech plakátech ŠS.

V roce 2002 se začala psát nová kapitola v historii plakátu ŠS s příchodem Huberta Hesouna, který se připojil k tehdejší redakci Splav!u jako grafik a fotograf. Jeho první návrh plakátu vycházel z tématu 46. ročníku ŠS „Slovo dělá ženu, žena dělá slovo“ a pohrával si s fragmentem ženské siluety. Novum tohoto ročníku spočívalo i v tom, že stejný grafický motiv určoval také podobu festivalového časopisu, takže šlo s trochou nadsázky mluvit o vizuální „korporátní identitě“. Následující plakáty se nesly ve znamení fotografického experimentu. Tak v rámci 48. ročníku s titulem „Kde domov jejich? – Česko – literární křižovatka Evropy“ použil svou starší manipulovanou fotografii sloupu s rozbíhajícími se paprsky drátů, asociujícími mnohost perspektiv a jazykových zkušeností migrantů a příslušníků menšin v Čechách. Tehdy také vytvořil nové logo ŠS, které se stalo integrálním prvkem všech dalších plakátů. Nový posun představoval plakát z roku 2005 k tématu „Kolik příležitostí má jazyk“, v němž Hesoun zkombinoval fotografické východisko a jeho přepis do působivé grafické zkratky – dvou siluet tváří z profilu s vyplazenými jazyky. Tato „jazyková hříčka“, naznačující ztělesnění jazyka, předznamenala téma loňského 51. ročníku „Léto s tělem“, přičemž plakátu z tohoto roku dominovala černobílá fotografie nahého mužského torza vyplněného textem programu. V tomto designu se tak vyváženým způsobem propojilo atraktivní téma, výrazná fotografie a organické užití samotného textu programu.

Letošní plakát k tématu dětské literatury, jehož autorem je Matěj Bošina, představuje zatím poslední milník našeho krátkého exkurzu. Jednoduše stylizovaný, výrazně barevný obrázek dítěte stojícího na sloupci lexikonů, které se usilovně natahuje pro knížku na polici, trochu připomíná ilustrační fotografickou montáž z přílohy nějakého českého deníku. Postavičky vyletující z knížek zase evokují současnou záplavu animované filmové produkce pro děti, disneyovskými filmy počínaje a studiem Pixar konče. Je možné, že plakát jenom ironicky reflektuje závislost na (vesměs) povrchní zábavě, doslovnosti a podbízení se diváckému vkusu, ale mohlo by to být i tak, že se na upevňování těchto dobových jevů zároveň nezáměrně podílí. Otazník za titulem letošní ŠS, „Mají si co číst?“, se tak pomyslně vznáší i nad budoucností festivalových plakátů. Třeba právě tento trend atraktivní prezentace přiláká na festivalový program více náhodných návštěvníků, přesto však nelze přehlédnout problematické aspekty, které s sebou toto líbivé balení přináší.

Zuzana Štefková

Některé děti opravdu nemají co číst

„Byl jednou jeden sedlák a ten měl devět ovcí. Přišli k němu jeho tři sousedi a KAŽDÝ si koupil jednu ovci. Kolik ovcí sedlákovi zbylo?“
Odpověď: „Osm, protože Každý je jméno, blbečci!“

Touhle „veselou“ hádankou a milým oslovením nás potily místní dětičky po krátké konverzaci na Humprechtu. Po chvíli jsme se dozvěděly, že nejstarší ze šesti soboteckých dětí – jistá „holčička“ – má za sebou šestou třídu a bravurně ovládá veškeré vulgarismy. Reakcí na jejich sprostárny byly naše mnohem, ale mnohem urážlivější výrazy. Jako například: „ty oplesnivělý plátku sýra, ty zabetonovaná myší díro“ nebo „ty přemrzlá cuketo“.

Po krátké kulturní vložce nám přišlo na mysl téma letošní Sobotky. A jelikož jsme mluvily s dětmi, přišlo nám více než místné zeptat se, jestli čtou, když mají na práci jen bezduché urážení se pod loveckým zámečkem. Vzápětí přilítla nevhodná odpověď a... šutr.

„Co tě to zajímá, blondýno, Bravíčko asi neznáš, co?!“ Jestli čtou jen časopisy tohoto kalibru, bude mít jejich příští vzdělání dle našeho názoru jistě vysokou úroveň. A navíc tady mají festival českého jazyka a literatury...

Tak jsme se radši sebraly a odcházely, neboť jsme usoudily, že další rozmluva by byla zbytečná. Dětičky nás pronásledovaly celou cestu zpátky do města, a i přes klacky házené pod nohy a balvany velikosti kokosových ořechů svištících kolem našich hlav jsme to ve fyzickém zdraví přežily.

Doufejme, že když se letošní festival věnuje hlavně dětské literatuře, bude pro tyto děti, se kterými jsme se pod Humprechtem „seznámily“, přínosný.

Terka Lukešová, Anča Rauschová (15 let)

Na pomezí mezi psychologii a lingvistikou

Rozhovor s dr. Filipem Smolíkem

Vystudoval jsi psychologii. Jak ses dostal ke studiu dětské řeči, tedy k otázce interdisciplinární, jsoucí kdesi na pomezí mezi psychologii a lingvistikou?

Jazyk je otázka stejně tak psychologická jako jazykovědná, ostatně Chomsky říká, že lingvistiku v jeho pojetí lze chápat jako určitou oblast psychologie. Psycholingvisty, tedy například mě, prostě zajímá, jak fungují ty části mentálního aparátu, které lidem dovolují osvojit si jazyk a používat ho. Vezměme si jen slovní zásobu, to je ohromné množství informací o zvukové podobě slov a o jejich významech. Přitom si děti osvojují slova rychle, často po jediném zaslechnutí. A musí se naučit i jejich gramatické vlastnosti, aniž by měly k ruce slovníky nebo podobné pomůcky. Děti prostě získávají obrovské množství znalostí bez znatelné námahy a my dodnes přesně nevíme, odkud ty znalosti berou.

Osvojování dětské řeči je v rámci české jazykovědy doposud poněkud opomíjeným tématem. Ve světové lingvistice je tomu naopak, pro oblast dětské řeči existuje řada vědeckých časopisů, pořádají se velké konference, vycházejí četné publikace atd. Čím je podle tebe dán tento propastný rozdíl? A myslíš, že se situace může v dohledné době změnit?

Je řada disciplín, kde jsme ztratili kontakt se světem. Jsme koneckonců malá země a všude se nedá dělat všechno. Částečně je ale důvod v tom, že u nás obecně není moc znám obrat psychologie i lingvistiky ke studiu poznávacích procesů, kognice. Pořád se na jazyk díváme jako na cosi, co je mimo lidi. Ale klíč k pochopení toho, jak jazyk funguje, leží v pochopení lidské mysli. To není redukce lingvistiky na psychologii, ale skutečná syntéza oborů zkoumajících člověka a živé organismy.

Naše lingvistika se také zatím příliš nechytla trendu sbližování s metodami přírodních věd. To je ovšem při detailní dokumentaci jazykového chování lidí důležité. Zejména když člověk studuje jevy jako porozumění, nemůže jen zapisovat, co slyší, ale musí se opírat o rafinovanější postupy.

Dětská řeč občas bývá považována za oblast, která je jaksi odtržena od lingvistiky „standardní“ (tj. lingvistiky založené na zkoumání jazyka dospělých). Myslíš si, že je toto odtržení oprávněné? A pokud ne, čím může studium dětské řeči pomoci při poznávání jazyka obecně?

Oprávněné nikoli, pochopitelné ano. „Dospělá“ lingvistika nutně pracuje s určitou idealizací toho, jak jazyk vypadá. Na jazyku dětí je ale zajímavé právě to, čím se od ideálu odlišuje. Takže metodicky je třeba postupovat trochu jinak. Při studiu dětského jazyka hledáme systém v tom, co děti zvládají nedokonale. To je něco jiného než dívat se na dobře zvládnutý systém. U dětí se taky všechno rychle mění, a tak je mnohem obtížnější zjistit, jestli je určité pozorování náhodné, nebo je projevem něčeho důležitého. Na druhou stranu studium dětského jazyka představuje příležitost pochopit, jak vlastně znalost jazyka vzniká a oč se opírá. Když se hodně věcí mění, jako u dětí, vynikne to, co zůstává stejné, tedy nejpodstatnější aspekty znalosti jazyka.

Za rozhovor děkuje

Jan Chromý

Sivý čtverák

„Pavel Kosatec byl odsouzen na dva měsíce do vězení.“

„A proč?“

„Pro urážku.“

„Pro urážku? A urazil?“

„Urazil zámek u pokladny.“

„Dobře mu tak.“

1937 / Stan. Hakl / Naším dětem

Pán much

Klasický snímek Pán much je stejnojmennou adaptací románové prvotiny nositele Nobelovy ceny za literaturu Williama Goldinga. Skupina chlapců ztroskotá na opuštěném ostrově. Okamžitě se vytvoří dvě skupinky. První je vedena Ralphem, který se chce zaměřit na stavění příbytků a vytváření zásob jídla. Druhou vede Jack, kterého nejvíce přitahuje lov pro zábavu. Pokusy vybudovat na opuštěném ostrově demokratickou společnost, jak se to povedlo například ve Verneových Dvou letech prázdnin, katastrofálně selhávají. Film, stejně jako kniha, alegoricky pojednává o konfliktech individuálního prospěchu a obecného blaha, civilizace a pudů. Na těchto konfliktech je také založen naturalistický styl snímku. Důraz je kladen na zobrazení prostředí a přírody (celý film se natáčel na ostrovech Portorika v severovýchodním Karibiku). Dialogy jsou lehce podkreslené hudbou Raymonda Lepparda, která je povětšinou založena na kontrastech vyjadřujících hlavní motivy filmu. Film natočil v roce 1963 původem divadelní režisér Peter Brook, který o tři roky později zaujal invenční filmovou adaptací své divadelní hry Marat/Sade. Pán much je poměrně věrnou adaptací slavného románu, jeho filmových kvalit si cenil i sám Golding. Promítat začneme dnes ve 22 hodin v Síní poezie Šrámkova domu (vstup ze zahrady).

Adam Brožík

Sivý čtverák

„Voda se skládá z vodíku a kyslíku,“ učil se Ladík chemii.
„A z čeho se skládá uhlí?“ přerušil ho děd.
„Tomu jsme se dosud neučili,“ povídal Ladík.
„Avšak mohl bys to také vědět,“ tvrdil staroušek.
„Tak z čeho tedy, dědečku?“
„S vozu.“

1915 / Stan. Hakl / Fysika

SPLAV! – Sobotecký Pravidelný Lehce Avantgardní Věstník

Vychází v Sobotce během konání 52. ročníku festivalu Šrámkova Sobotka, od 28. 6. do 5. 7. 2008. Cena 10 Kč.

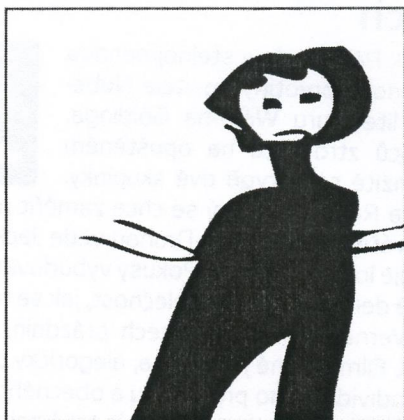
Vydává občanské sdružení SPLAV!, Milady Horákové 123, 160 00 Praha 6, IČ 266 74 122, DIČ CZ26674122.

Evidenční číslo MK ČR E 15812.

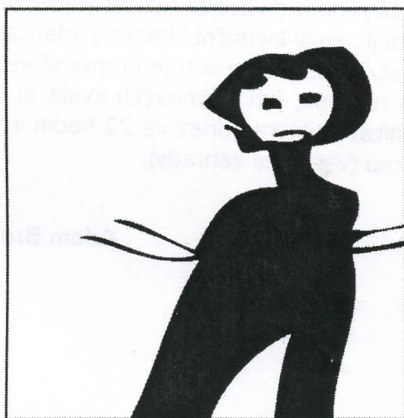
Redakce: Tereza BOTLÍKOVÁ, Adam BROŽÍK, Milena FRIDMANOVÁ, Jan CHROMÝ, František MARTÍNEK, Jana MELKOVÁ, Jakub NOVOSAD, Radek OCELÁK, Jan ONDEREK, Nelly PELC-VOSTRÁ, Kateřina PÍNOVÁ, Vít PROKOPIUS, Alena SKÁLOVÁ, Ondřej ŠMEJKAL, Kateřina VESELOVSKÁ.

Externí spolupracovníci: Terka LUKEŠOVÁ, Anča RAUSCHOVÁ.

Vychází za přispění Studentského fondu FF UK a Královéhradeckého kraje.

Nechala jsem se zaměstnat jako streetworkerka. Moji klienti jsou převážně drogově závislí.

Je to dost vyčerpávající, takže jsem se naučila hodně relaxovat. Nejradši jezdím na ryby, je to uvolňující, ticho, klid...

A hlavně neberou.